

ERENKÖY IŐIK LİSESİ

ERENKÖY IŐIK FEN LİSESİ

FMV ÖZEL ERENKÖY IŐIK LİSESİ-FEN LİSESİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŐMA SERVİSİ

Kasım 2023

ANNE BABA OLMAK

ANNE-BABA OLMAK

Anne-baba olmak, eşler bir ocuk sahibi olmaya karar verdikleri andan itibaren başlar. Hamilelikte daha anlamlı hale gelir ve doğumla birlikte bir yaşam boyunca uđraŐ, emek, özveri gerektirir. Anne ya da baba olmak kiŐi için en doyum sağlayıcı deneyimlerden biridir. İnsanların birçoğu hayatını deđiŐtiren en önemli olaylardan birisi nedir sorusuna anne olmak, baba olmak ya da bir ocuk sahibi olmak diye yanıtlanmaktadır.

Ebeveynlik rolü kiŐinin bir ömür boyunca asla vazgeçemeyeceği ve bırakamayacağı bir roldür. Bütün anne-babalar çocuklarının sağlıklı ve mutlu yaŐamalarını, en iyi koŐullarda büyümelerini, özellikle de güvende olmalarını isterler, fakat çoğu bunu nasıl baŐarabileceklerini, bu amaca hangi yollarla ulaŐacaklarını bilemezler.

Anne-baba olmak, anne baba olmaya çabalamak çok uzun süren bir yolculuktur. Ebeveynler

bir yandan yeni üstlendikleri sosyal rolün gerektirdiğini yapmaya çalıŐırken öte yandan da sorumluluğunu aldıkları küçük canlının sorunlarını nasıl ozecekleri konusunda sıkıntılar yaŐarlar. Bu sorunların üstesinden gelmeye çalıŐırken bazen çocuklarına iyilik yerine kötülük ettiklerini, zarar verdiklerini fark edemezler. Dünyaya bir ocuk getirmek ebeveyn olmanın biyolojik yanıdır. İyi ya da doğru ebeveyn olmak ise iÇin toplumsal boyutudur.

Psikoloji bilimi toplumsal ebeveyn rolümüzün çocuklarımız üzerindeki etkisini, çocuğumuzun kişilik özelliklerinin belirlenmesini, sorun çözme becerilerinin gelişimini ve çevresiyle etkileşimindeki duruşlarını, anne ve babanın tutumu ile ilişkilendirir. Temel anne baba tutumları psikologlar tarafından isimlendirilerek, modellendirilmiştir.

ANNE-BABA TUTUMLARI

1. Koruyucu Tutum

Bu tür aileler çocuğa gereğinden fazla özen göstermekte ve onu denetim altında tutmaktadır. Çocuğa her bakımdan aşırı derecede ilgi gösterilmektedir. Koruyucu aile tipinde ana-baba, çocukları ile aşırı düzeyde ilgilenir ve onlarla ilgili her şeyi kendileri yapmak isterler. Çocuklarına olan sevgilerini aşırı bir denetim ile birleştirerek, çocuklarının bireysel ve bağımsız yaşantılarına olanak vermezler. Çocuklarının her şeyi kendilerine bağımlı

ve her şeyi kendilerine sormasını, danışmasını isterler. Koruyuculuk daha çok anne çocuk ilişkisinde görülmektedir. Anne çocuğun her ihtiyacını karşılar. Yemeğini yedirir. Elbiselerini giydirir. Ödevlerini yapar. Bu davranışlarıyla sevgisini dile getirdiğini ve çocuğuna yardım ettiğine inanır. Oysa gerçekte kendi yalnızlığını ve mutsuzluğunu ödünlemektedir. Çocuğun gelişimine göre davranmasına fırsat verilmez. Aşırı koruyucu anne, çocuğuyla öyle bütünleşir ki onun büyüdüğünü ve olgunlaşabildiğini asla kabul etmek istemez. Çocuğun veya gencin kıyafetini anne baba seçer. Çocuğa evde, seçim konusunda pek söz hakkı verilmez. Anne baba arasında sağlıklı bir duygu bağı varsa, çocuğun aile dışında bağlar kurmasına kolayca izin verilir. Buna karşılık anne baba birbirinden uzaksa bunun yerini önce kendi çocuklarıyla doldurmaya çalışırlar. Anne erkek çocuğunu baba kız çocuğunu kendine bağlamak için elinden geleni yapar. Anne babaya bağı kalmak ise olgunlaşmaya engeldir.

Yalnız annelerin değil, özellikle eğitim düzeyi yüksek babalarında koruyucu bir tutum sergilediği söylenebilir. Bu nedenle, bu gün birçok ailenin koruyucu bir tutum sergilediği ve bunun anne baların kendi yetişme biçimlerine bir tepki olarak geliştirdiği söylenebilir. Koruyucu anne babalar çocuğa her imkanı sağlamaya ve hazır hale getirmeye çalışırlar. Çocuk annesiz babasız bir şey yapamaz hale gelir. Her zaman onlara ihtiyaç duyar. Bu

tutumdan oluşan bağıllık çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve aynı koruyucu tutumu gelecekte eşinden de bekleyebilir.

Çocuğa Etkisi

Çocuklar bağımlı ve özgüven duygularından yoksun ve zayıf bir kişilik geliştirirler. Bağımsız hareket etmede güçlük çekerler. Sorumluluk almak istemezler. Okul başarısı olumsuz etkilenir. Bencil ve çıkarıcı olurlar. Grubun dışına itilirler.

2. İzin Verici Tutum

Çocuğun her türlü davranışları hoşgörü ile karşılanır. Çocuğun tercihlerine karışılmaz. Uyku, yemek ve çalışma durumlarında kesin bir tutum izlenmez. Kurallara uyulmadığında yaptırım uygulanmaz. Çocuğun her türlü isteği hiçbir denetleme sınırlama olmadan kabul edilir. Verilen cezalar çocuk tarafından ciddiye alınmaz. Anne ya da baba çocuğun önünde iyilik meleği kesilir. Her şeye izin verir. Çocuğu hoşnut edecek hiçbir şeyi yapmaktan kaçınmazlar. Serbest tutumda anne babanın görevi çocuklarına hizmet etmek, onları mutlu etmektir. Çocukları mutlu olsun diye tüm isteklerine kayıtsız şartsız uyarlar. Böyle anne babalar hoşgörölü tutumlarından kolay kolay ayrılmak istemezler. Çünkü çocuğa dilediğini vermenin ona karşı koymaktan daha kolay olduğu düşüncesini kendilerine yerleştirmişlerdir. Çocuğu en kolay metotla büyütmeaktedirler. Bırak ver de ağlamasın, siz hiç çocuk olmadınız mı? Bu tip anne babalar kendi yaşamadıklarını çocuklarının yaşamasını isterler.

Bu durumdaki anne babaların çocuk üzerindeki kontrolü azdır. Çocuğa "hayır" demekte zorluk çekerler. İzin verici tutum genellikle orta yaşın üstünde çocuk sahibi olan ailelerde ya da kalabalık yetişkinler grubu içinde büyüyen tek çocuklu ailelerde sıkça görülür. Bu tür ailelerde anne-baba ve çocuk arasında sağlıklı bir iletişim kurulamamaktadır.

Çocuğa Etkisi

Çocukların sorumluluk ve bağımsızlık düzeyleri düşük olur. Kırıcı ve saldırgan davranışlar sergilerler. Özdenetimden yoksundurlar. Doyumsuzdurlar. Okul kurumundaki kurallar karşısında hayal kırıklığına uğrarlar ve kolay uyum sağlayamazlar. Bencil, sorumsuz ve şımarık çocuklar yetişir. Ana baba ile çocuk arasında

sağlıklı bir iletişimin bulunamaması çocuğun dengesiz bir ortam içinde abartılmış bir sevgi gösterisi içinde büyüyor olması, onun doyumsuz bir birey olmasına neden olur.

3. Dengesiz Ve Kararsız Tutum

Anne babanın dengesiz ve kararsız tutumu, anne baba arasındaki görüş ayrılığından ileri gelebileceği gibi, anne ya da babanın kendi içinde gösterdiği tutumdan da ileri gelebilir. Anne hoşgörülü bir tutum izlerken baba baskıcı bir tutum benimseyebilir. Anne çocuğun bir davranışı karşısında ödüllendiriciyken başka bir gün çok kızabilir. Burada söz edilen tutarsızlık sürüp giden türden olanlardır. Hiçbir eğitim yönteminde salt tutarlılık sağlama olanağı yoktur. Çocuk hangi davranışın “uygun olan davranış”, hangisinin uygun olmayan davranış kategorisine girdiğini kestiremez. Çünkü bir davranışın “a” ya da “b” kategorisine girmesi, davranışın niteliğinden çok anne ya da babanın ruh haline bağlıdır. Bu da önceleri çocukta bazı iç çatışmalar, huzursuzluklar, ardından da dengesiz ve tutarsız bir yapının oluşumuna sebep olur. Bazen anne babalar çocuğun verdiği tepkilere karşı nasıl davranması gerektiği konusunda kararsız kalabilmektedir. Bazen gülüp geçmekte bazen de acaba hatalı mıyız? Şeklinde düşünmektedir. Bu tip ailelerde çocuğun yanında eşler birbirlerini eleştirmekte sakınca görmezler. Çocuk söz dinlesin diye ilk önce yumuşak konuşurlar, sabırları zorlanınca seslerini yükseltip tehditler savurmaya başlarlar, kendini suçlu hisseden anne diz çöküp çocuktan özür diler. Çocuk hangi davranışının tepki alacağı konusunda herhangi bir fikre sahip değildir. Anne babaların çocuklar hakkındaki tutarsız ve ayırıcı davranışlarından bir başkası ise kız erkek çocuk ayırımıdır. Genelde erkek çocuklar kız çocuklara oranla daha ayrıcalıklıdır. Erkek çocuklar el üstünde tutulurken kız çocuklar daha

geri planda yer almaktadır. Bazı ailelerde ise bu durum tam tersi olabilmektedir. Büyük çocukların yetişme tarzı ile küçük çocukların yetiştirilme tarzları arasında da farklılıklar görülmektedir. İlk çocuğu yetiştirirken daha otoriter, kuralcı ve hatalı olurken, ortanca çocuklarda biraz daha esnek davranılmakta, küçük çocuklarda ise daha sevecen ve hoşgörülü olunmaktadır. Anne babaların küçük çocukları daha fazla koruduğu, büyük çocuklara ise erken yaşta fazla sorumluluk yüklediği de diğer bir gerçektir.

Çocuğa Etkisi

Çocuk hangi davranışların uygun, hangilerinin uygun olmadığını kestiremez.

İç çatışmalar yaşar. Dengesiz ve tutarsız bir kişilik oluşabilir. Saldırgan davranışlar gösterirler.

4. İlgisiz Tutum

Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına gösterilen tepki çok düşüktür. Çocuğa yeteri kadar zaman ayırmazlar. Onlarla az ilişki kurarlar. İlgisiz tutumun en büyük belirtisi ana baba ve çocuk arasındaki iletişim noksanlığıdır. İlgisiz ana baba çocuğunu ihmal, hatta psikolojik bakımdan reddeder. İlgisiz ana baba tutumu çocuğa en az sevgi gösteren ve davranışlarını en az kontrol eden tutumdur. Bu tip aileler için çocuğun varlığı ile yokluğu belli değildir. Bu gruba giren anne babalar genellikle hoşgörü ile boş vermeyi birbirine karıştırmaktadırlar. Çocuk anne babayı rahatsız etmediği müddetçe, çocukla ilgili problem yoktur, eğer çocuk anne babayı rahatsız ederse o zaman çocuk ile ilgili gündem oluşur. Bu gündem daha çok şikayetlerle doludur. Bu tür anneler ev işlerinden hoşlanmayan, çocuğunun eğitimine önem vermeyen, annelik görevlerini benimsemeyen, çocuğuna karşı ilgisiz ve mesafeli olarak tanımlanmaktadır. Bu tür babaları da çocuğa ve ev yaşamına ilgi duymayan başka çocuk istemeyen kişiler olarak nitelendirmektedir.

Çocuğa Etkisi

Çocuklar okula karşı ilgisizdir. Yanlış arkadaşlar edinirler. Zamanını iyi değerlendiremezler. İçki ve sigaraya başlamaya eğilimli olurlar. Engellemeye karşı hoşgörüsüz olurlar. Sık sık suç işlerler.

5. Otoriter Tutum

Otoriter tutumda çocuk aşırı derecede denetlenmekte ve ilgi, istek ve ihtiyaçlarına az önem verilmektedir. Otoriter tutumu benimseyenler çocuğu, kendini yönetebilecek ve kendisi hakkında bazı kararları alabilecek güçte görmez. Çocukla ilgili her türlü kararı kendisi alır. Çocuğun bağımsız bir kişilik geliştirmesi, bireysel tercih ve davranışları desteklenmez.

Gencin görüş ve düşüncesini açıklamasına, benliğini ortaya koymasına izin verilmez. Anne babanın beklentileri yüksektir. Otoriter ebeveynler çocuklarına daha az hak tanır. Fakat çocuklara yapabileceklerinin üstünde sorumluluklar yüklemektedirler ve yetişkinlerin yapabileceği işleri çocuklarından beklemektedirler. Çocuğun istekleri bastırılmaya çalışılır. Katı bir disiplin anlayışı vardır. Çocuğa açıklanmadan kurallar konur. Kurallara kesinlikle uyması istenir. Tartışma kabul edilmez. Çocuk otoriteye karşı geldiğinde cezalandırılır. Sözel iletişime önem verilmez. İletişim, daha çok ana babanın anlatması çocuğun dinlemesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Anne baba aktif çocuk pasif durumdadır.

Anne babalar aydınlatıcı konuşmalar ve sonu gelmeyen öğütlerde bulunur. Anne babanın gözleri sürekli çocuklarının üzerindedir. Çocuk korkmazsa kurallara uymaz mantığıyla hareket ettikleri için çocuğun en basit hatasını cezalandırırlar. Yaptırım gücü anne babadadır. Anne baba isteklerinden ödün vermez çünkü onlar hep haklıdır. Çocuğunu anlama onun seviyesine inme çabasını göstermezler. Baskıcı ve otoriter ailenin verdiği eğitimde ceza verici

bir yaklaşım vardır. Eğitimde başvurulan yöntem cezadır. Ceza suçla orantılı değildir. Aile cezaı iyi bir ders olsun, bir daha hata yapmasını mantığı ile verir ve bu cezalar genelde çocuğa göre ağır cezalardır. Çocuklara fiziksel cezalar (dayak) da uygulanmaktadır.

Zor yoluyla denetleme ve sevgiyi esirgeyerek denetleme boyutlarının egemen olduğu aşırı baskılı ve otoriter aile ortamında denetlenen çocuk hangi davranışın hangi tepkiyi alacağı hakkında bir fikre sahip değildir. Dolayısıyla çocuğun kaygılı bir belirsizlik içinde aşırı isyankar veya boyun eğici olması mümkündür. Çocuktan yaşının üstünde bir olgunluk beklenir. Ve çocuğa özgürlük kesinlikle verilmez. Bu tür ailelerde çocuğu terbiye ediyorum mantığıyla şiddet uygulanır. Böylece çocuğu istedikleri kalıba sokmak için zorlayıp dururlar

Çocuğa Etkisi

Bu tutumun etkisinde olan çocuk; sessiz, uslu ve dikkatli olmasına karşılık; başkalarının etkisinde kolayca kalabilen; aşırı duyarlı bir yapıya sahip olur. Kendini değersiz bulmaya başlar. Düşük özsaygı geliştirebilir. İç denetimi gelişmez. Sorumluluk almaktan çekinirler. Boyun eğen ve bağımlı bireyler olabilirler.

6. Demokratik Tutum

Demokratik tutum, çocukların hem denetlenmesini hem de ilgi ve ihtiyaçlarına karşı duyarlı davranmasını amaçlayan bir tutumdur. Anne babalar çocuklarına karşı hoşgörülüdürler, onları desteklerler, çocuklarıyla ilgili kararlar alırken seçenekler sunarlar, çocuğun seçtiği davranıştan ders almasına izin verirler. Aile ortamı çocuğa kendini anlatma özgürlüğü veriyorsa çocuk sağlıklı biçimde gelişir aileyi ilgilendiren kararlar alınırken çocuğun fikri sorulur. Çocuğun fikirleri ne kadar mantıksız ve basit olursa olsun mutlaka saygıyla dinlenir, çocuk susmaya değil konuşmaya teşvik edilir.

Kurallar önceden belirlenir ve çocuklara açıklanır. Çocukların kurallara uymasına yardım edilir. Kurallara uyulmadığı zaman da yaptırımlar uygulanır.

Kuralların çocuğun yaşına, kişilik yapısına uygun olmasına özen gösterilir. Çocuğa iyi model olunur. Aile içindeki bireylerin görüşlerine değer verilir. Çocuğa seçme şansı verilir. Uzun süren kavga ve anlaşmazlıklara rastlanmaz. Sorunlar iletişim ve diyalog kurularak çözülür. Cezalar ılımlı ve eğitici bir nitelik taşır. Ancak hiçbir zaman fiziksel bir ceza olmaz. Çocuğa özgür bir ortam sağlanır ve cesaretlendirilir. Çocuk dış dünyayı ancak kendine tanınan fırsat ve olanaklar ölçüsünde anlamaya ve keşfetmeye başlar.

Çocuğa Etkisi

Sorumluluk sahibi olurlar. Kendine güvenen, yaratıcı ve sosyal yönden gelişmiş bir birey olurlar Olumsuz durumdan daha az etkilenirler. Okul başarıları yüksektir.

ÇOCUK NE YAŞIYORSA ONU ÖĞRENİR

Eğer, bir çocuk sürekli eleştirilmişse;Kınamayı ve ayıplamayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk kin ortamında büyümüşse;Kavga etmeyi öğrenir.

Eğer, bir çocuk alay edilip aşağılanmışsa;Sıkılıp, utanmayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk sürekli utanç duygusuyla eğitilmişse; Kendini suçlamayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk hoşgörülle yetiştirilmişse;Sabırlı olmayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk desteklenip,yüreklendirilmişse; Kendine güven duymayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk övülmüş ve beğenilmişse;Takdir etmeyi öğrenir.

Eğer, bir çocuk hakkına saygı gösterilerek büyümüşse; Adil olmayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk güven ortamı içinde yetişmişse; İnançlı olmayı öğrenir.

Eğer, bir çocuk kabul ve onay görmüşse;Kendini sevmeyi öğrenir.

Eğer, bir çocuk aile içinde dostluk ve arkadaşlık görmüşse; Bu dünyada mutlu olmayı öğrenir.

Dorothy Law Nolte

Çeviri: Doğan Cüceloğlu

KAYNAKÇA:

- Çetin, İ.(2014) Ebeveyn Olmak (Anne Baba Olmak), Makale No 12141, Makale Dünyası,
- Yavuzer, H.(2007), Çocuk Eğitimi El Kitabı, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Özgüven, İ.E. (2001), Ailede İletişim ve Yaşam, PDREM Yayınları, İstanbul,
- Portakal, H.1994, Çocuk Eğitiminde Özgürlük ve Saldırganlık, Altın Kitabevi, Ankara
- Dökmen, Ü.(2013) Var Olmak, Gelişmek, Uzlaşmak, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Mackenzie, R.J.(2014) Çocuğunuza Sınır Koyma, Yakamoz Yayıncılık, İstanbul